

ANTIOXIDANTY A VOLNÉ RADIKÁLY

Nízkomolekulární antioxidanty

Rozdělení antioxidantů

Dle molekulové hmotnosti je jich možné rozdělit na:

- Antioxidanty vysokomolekulové
 - enzymové
 - neenzymové
- Antioxidanty nízkomolekulové
 - přírodní
 - syntetické

Dle místa účinku a nejčastějšího výskytu je jich možné rozdělit na:

- cytoplazmatické (hydrofilní)
- membránové (lipofilní)

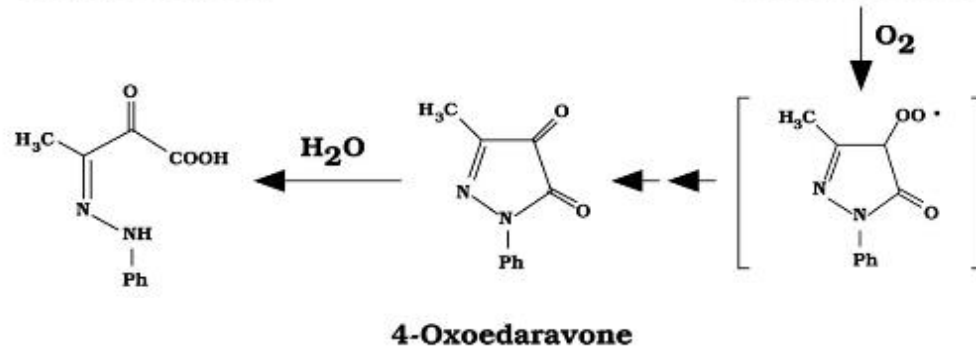
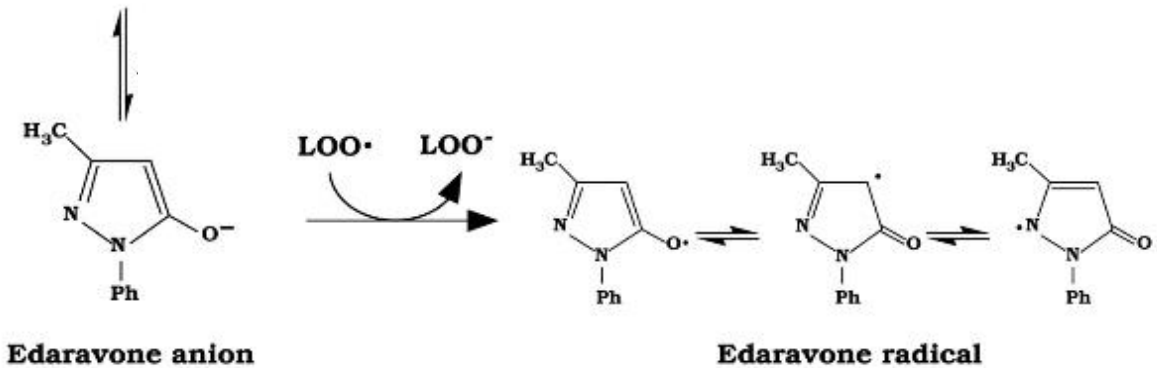
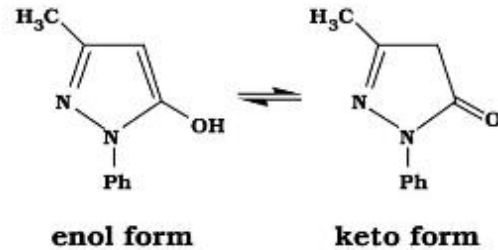
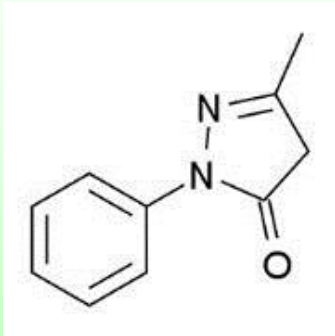
Kdy používáme antioxidanty?

- Terapie chorob (zánět, ischemie)
- Podpůrné působení při terapii chorob (*diabetes mellitus*)
- Prevence chorobných stavů (hlavně doplňky stravy)
- Stabilizace potravin (netoxické, nejlépe zdraví prospěšné)
- Stabilizace technických produktů (nízká toxicita)

Způsob účinku antioxidantů

- Zabránění vzniku RONS – chelatační činidla
- Odstraňování RONS - vychytávání, zhášení
- Rozklad produktů působení RONS – reparační mechanismy

EDARAVON

- neurodegenerativní onemocnění (ALS), cévní mozkové příhody (iCMP)

Ikeda K., Iwasaki Y.: Edaravone, a Free Radical Scavenger, Delayed Symptomatic and Pathological Progression of Motor Neuron Disease in the Wobbler Mouse. PLoS One. 2015; 10(10): e0140316.

Efektivita antioxidantů

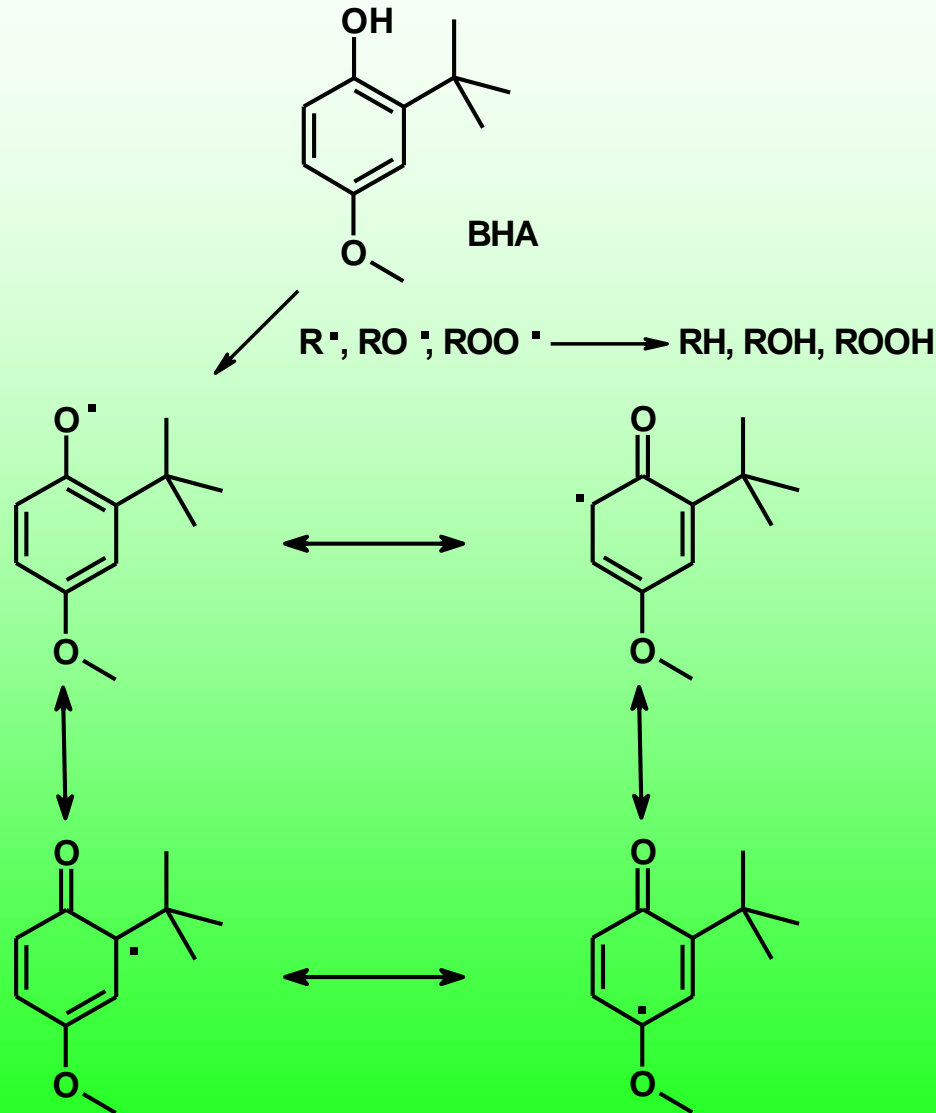
1. Co nejvyšší rozdíl redukčních potenciálů mezi zhášeným radikálem a radikálem antioxidantu.
2. Radikály antioxidantů musí být stabilní, aby nebyly příčinou dalších radikálových reakcí.

ROS	E° (mV)
Asc \cdot^-	282
TO \cdot	480
O ₂ \cdot^-	940
RO \cdot	1600
HO \cdot	2310

Charakteristika antioxidantů – donorů vodíku

- Nejvýznamnější antioxidanty této skupiny jsou různě substituované aromáty s jednou nebo více hydroxylovými skupinami.
- Stabilita radikálu antioxidantu
 - delokalizace nepárového elektronu
 - možnost další oxidace radikálu antioxidantu

Stabilizace radikálu antioxidantu delokalizací nepárového elektronu (mesomerní struktury)

Butylhydroxyanisol (BHA) je syntetický antioxidant využívaný v potravinářském nebo kosmetickém průmyslu (E 320)

Butylhydroxytoluen (BHT) je syntetický antioxidant, konzervační činidlo a stabilizátor (E321)

Negativní jevy, spojené s peroxidací lipidů

- Zhoršení senzoričkových vlastností

Zápach po „žluknutí“
Změny barvy a struktury

Ztráta zájmu spotřebitelů
Ekonomické ztráty

- Snížení nutriční kvality

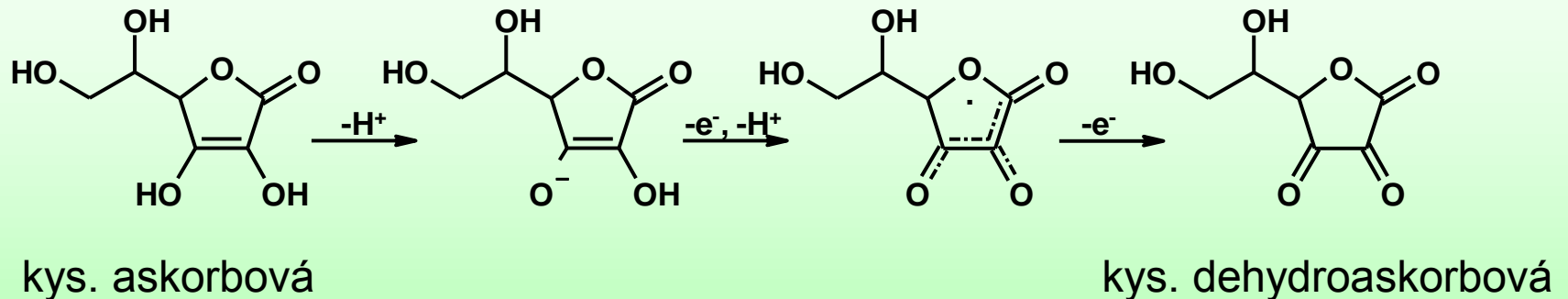
Esenciální mastné kyseliny
Vitaminy

- Zdravotní rizika

Gastrointestinální problémy
Srdeční choroby

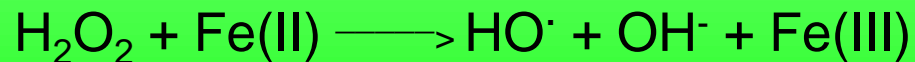
Antioxidanty přijímané v potravě

- Kyselina askorbová (vitamin C)

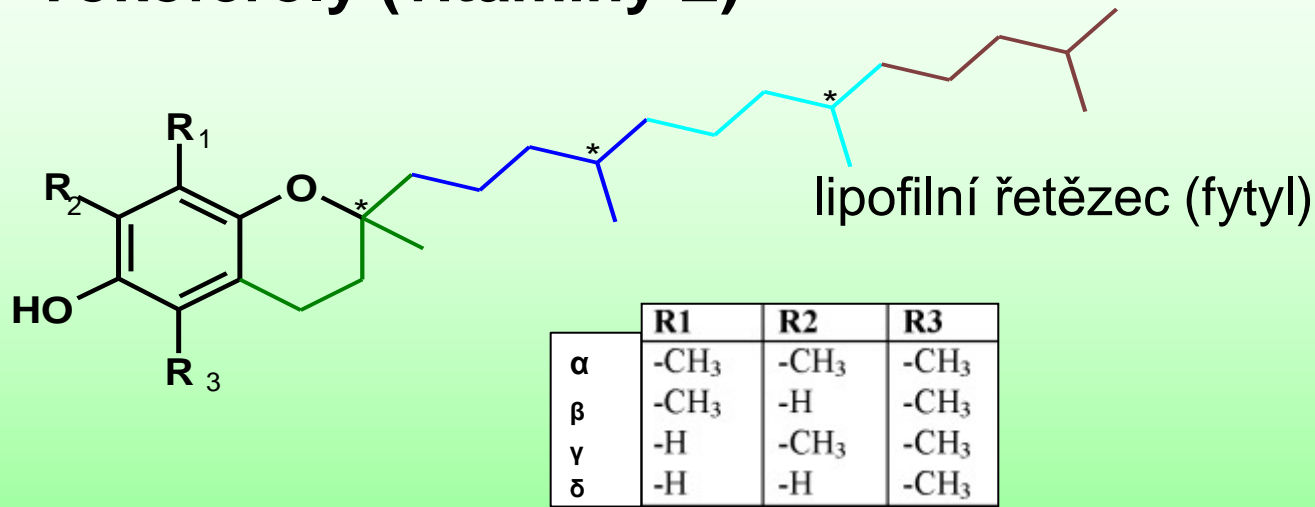
POZOR!!!

Silné redukční činidlo, v nadbytku může být příčinou vzniku HO^\cdot (Fentonova reakce).

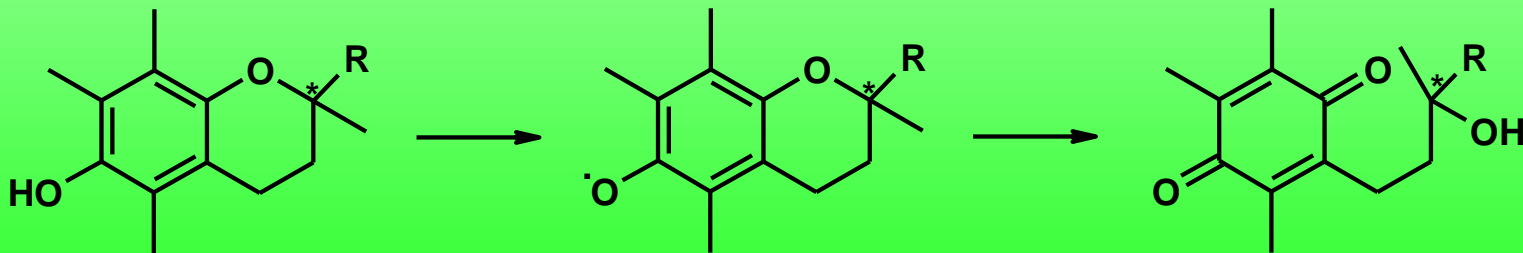

Antioxidanty přijímané v potravě

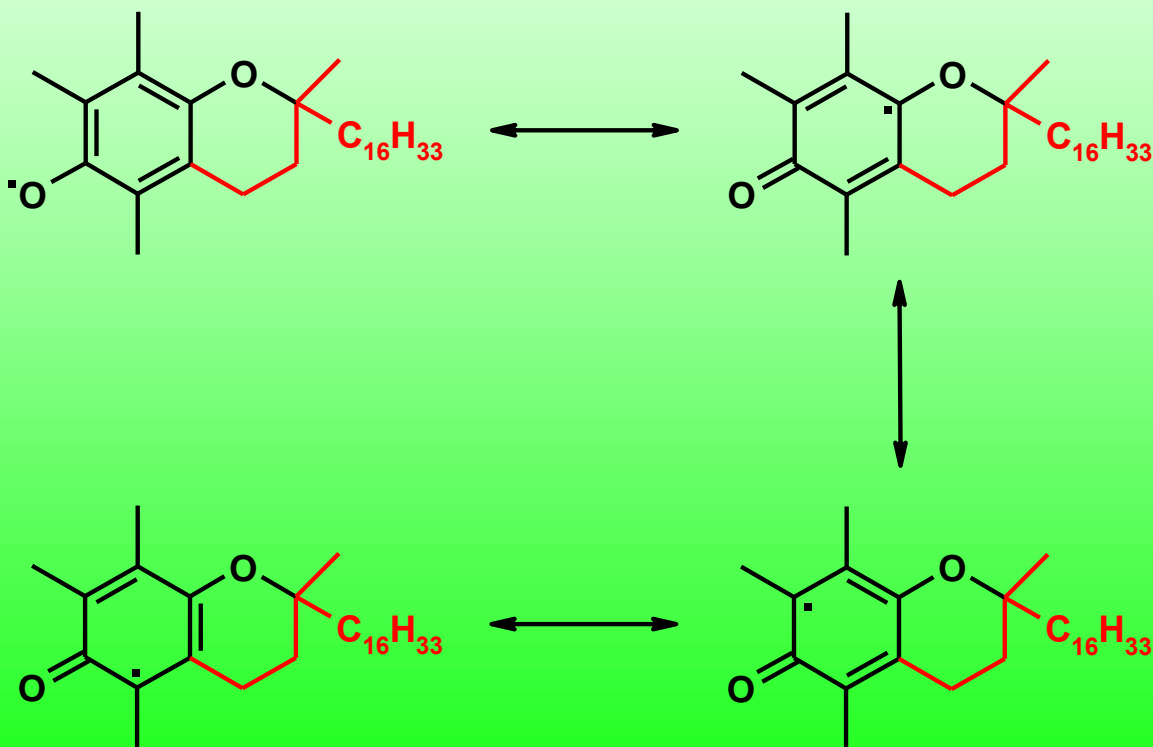
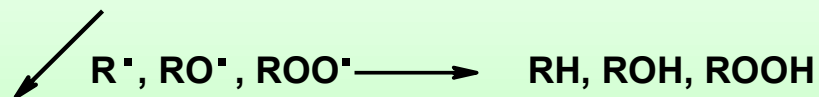
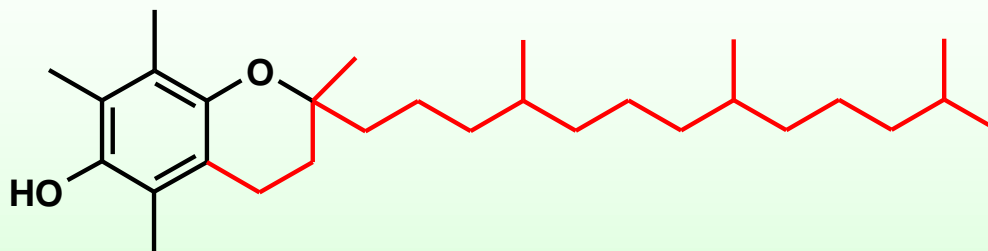
- Tokoferoly (vitaminy E)**

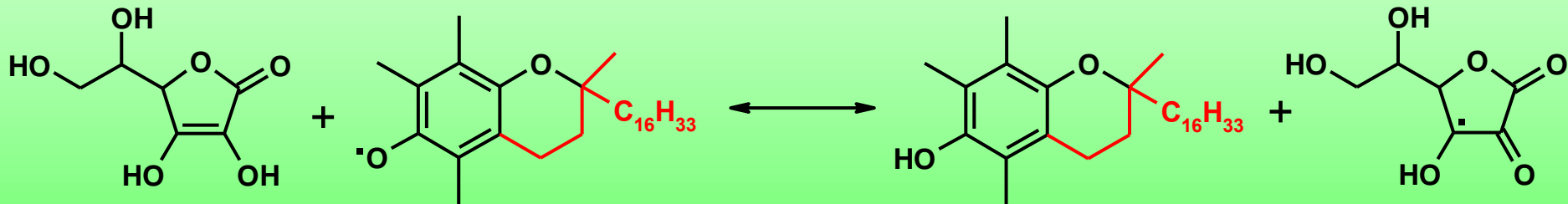
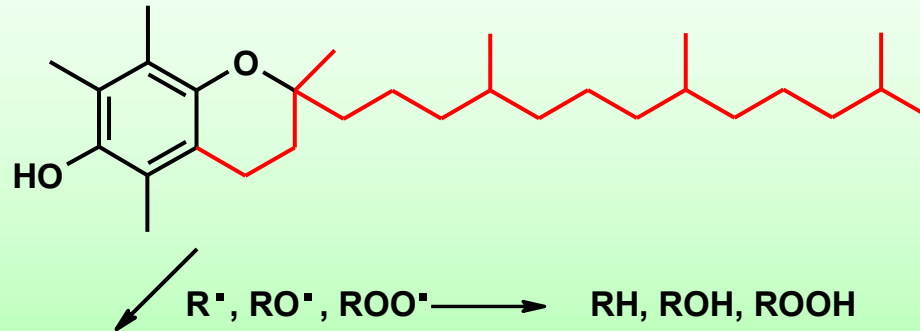
Vychytávače ROO[•]

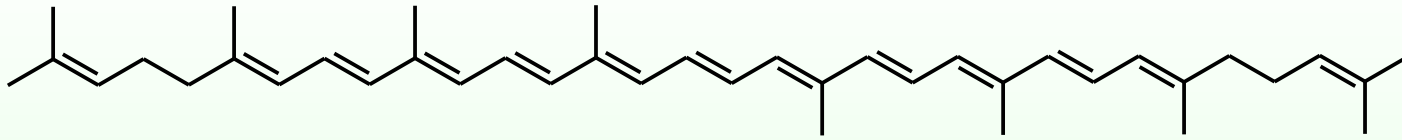
Stabilizace radikálu tokoferolu

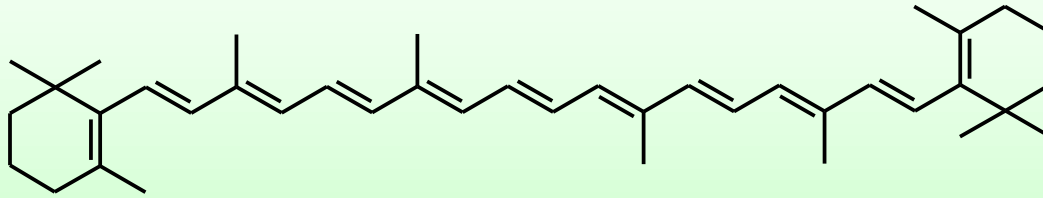
Synergický účinek tokoferolu a askorbové kyseliny

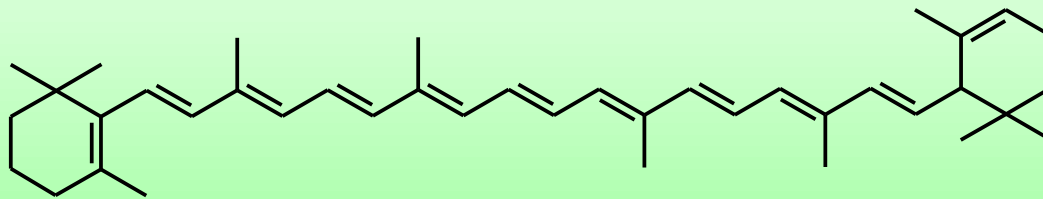
- Karotenoidy

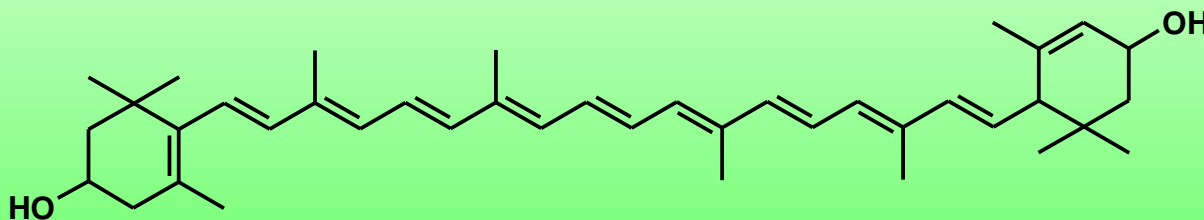
lykopen

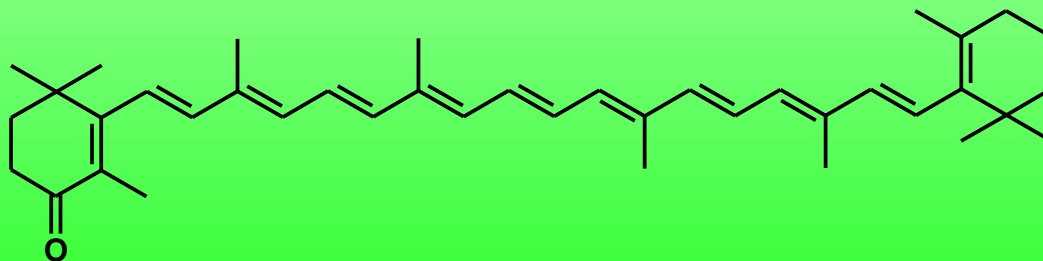
β -karoten

α -karoten

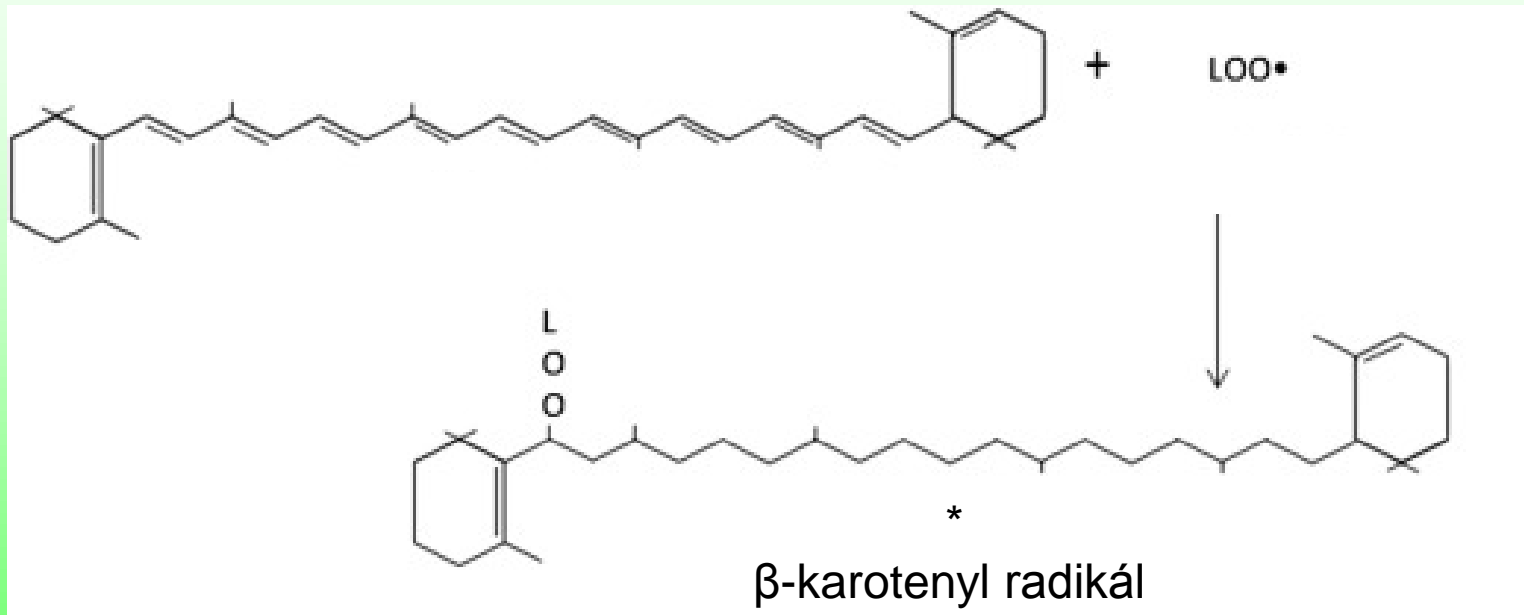
lutein

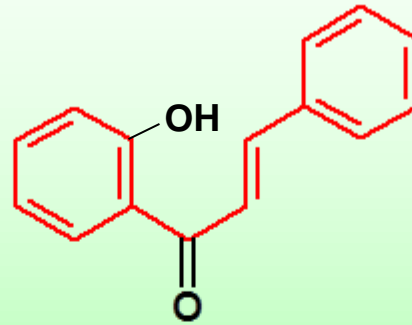
echinenon

Vychytávače volných radikálů, zhášeče singletového kyslíku

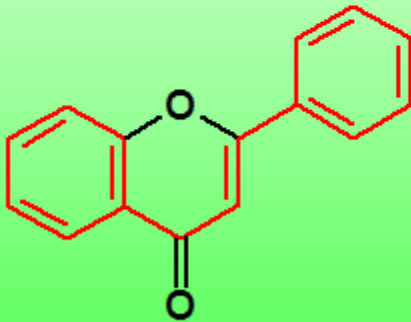
Mechanismus antioxidačního působení karotenoidů

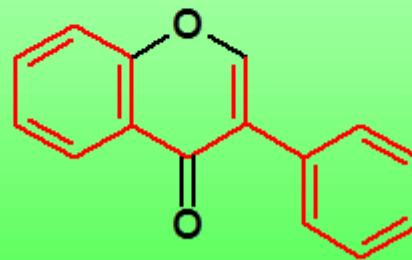
Flavonoidy

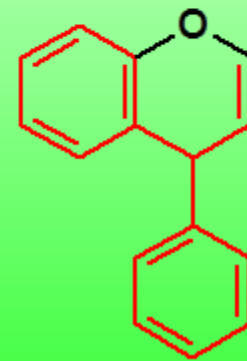
chalkon

flavonoid

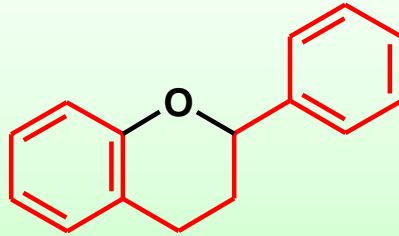

isoflavonoid

neoflavonoid

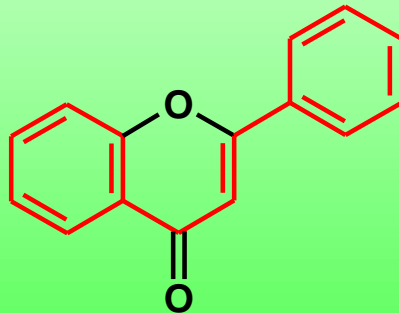
Flavonoidy

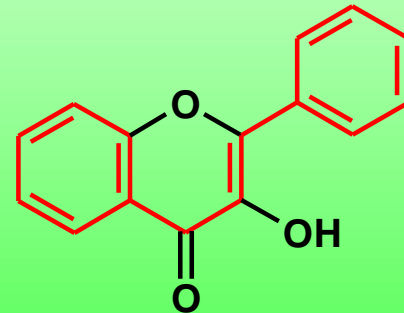
flavan

flavanon

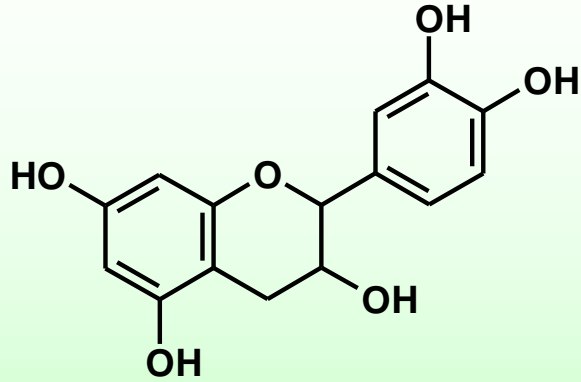

flavon

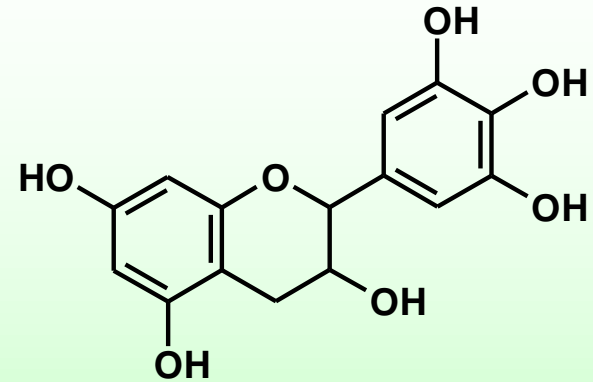

flavonol

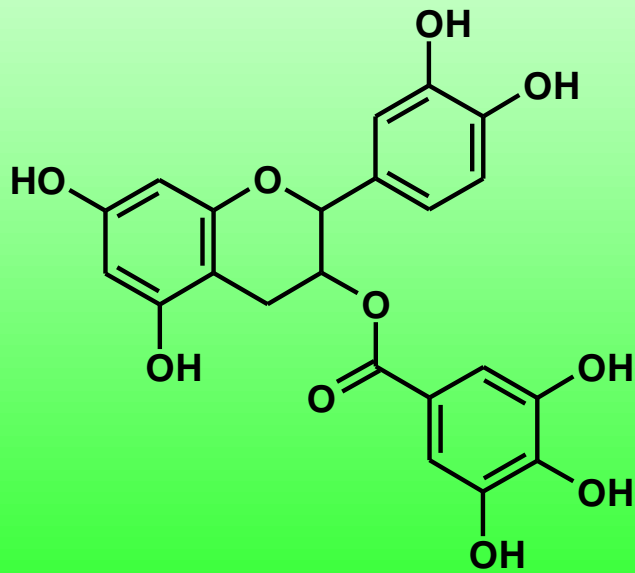
Flavany

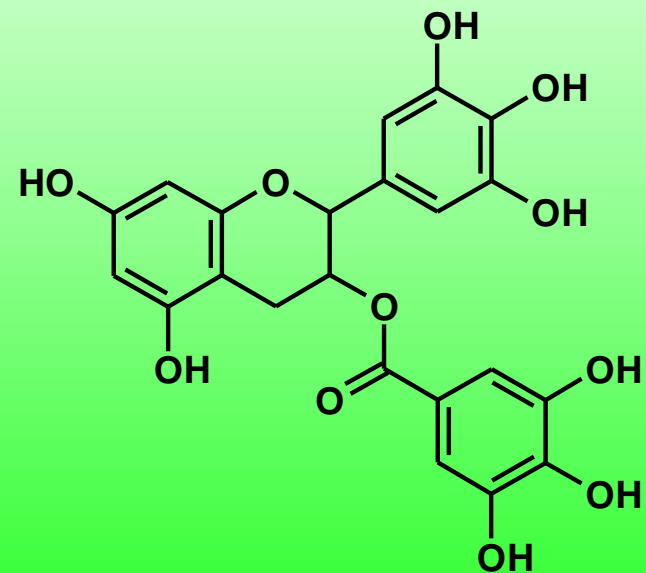
katechin

epigallokatechin

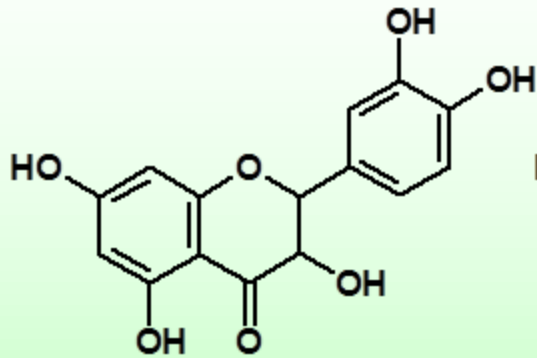

epikatechingallát

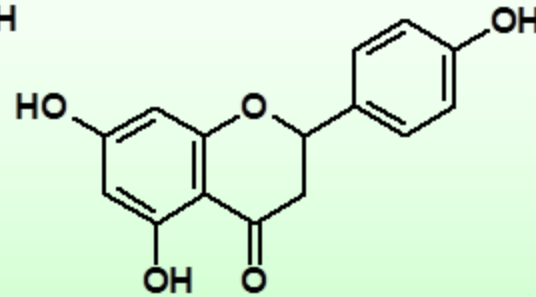

epigallokatechingallát

Flavanony

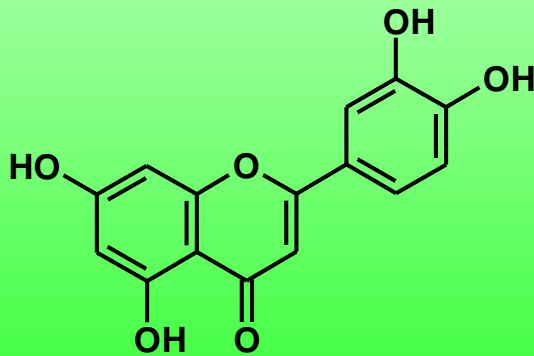

taxifolin

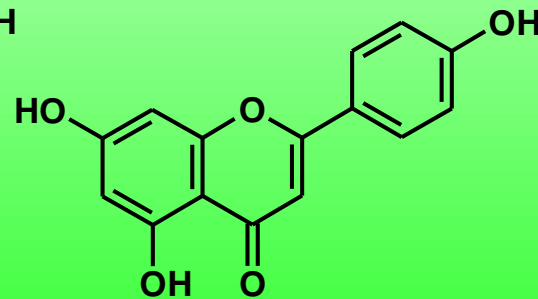

naringenin

Flavony

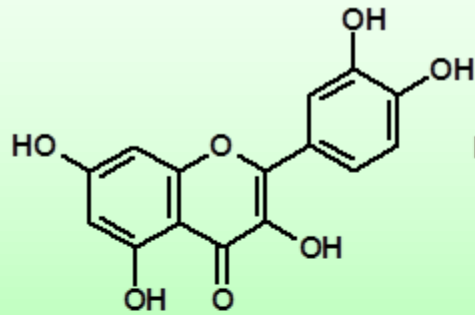

luteolin

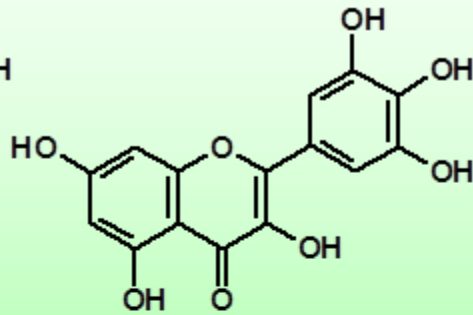

apigenin

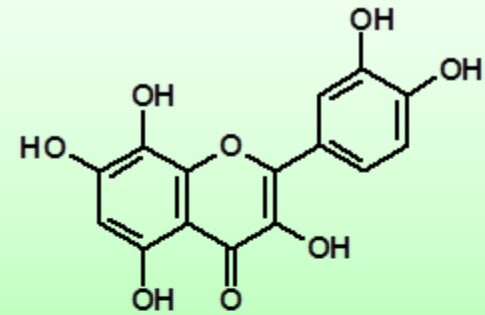
Flavonoly

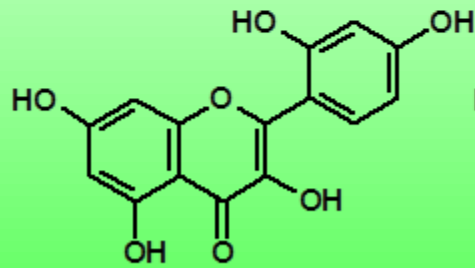
quercetin

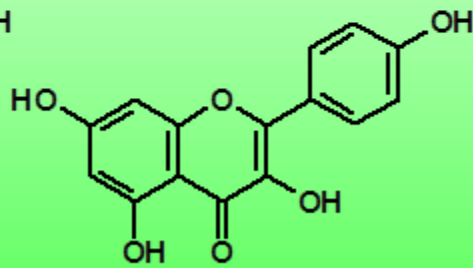
myricetin

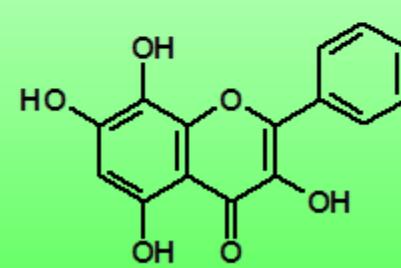
gossypetin

morin

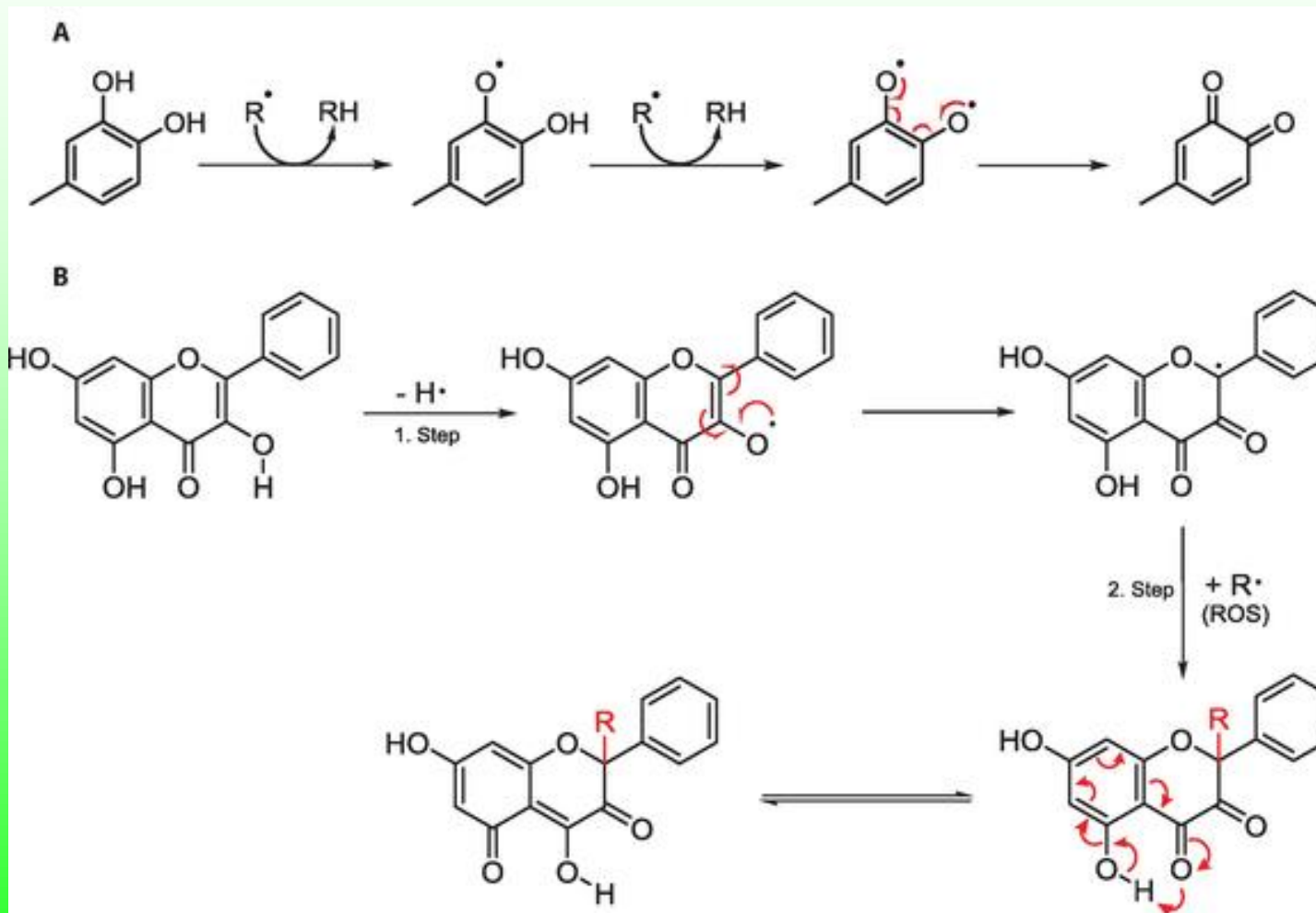

kempferol

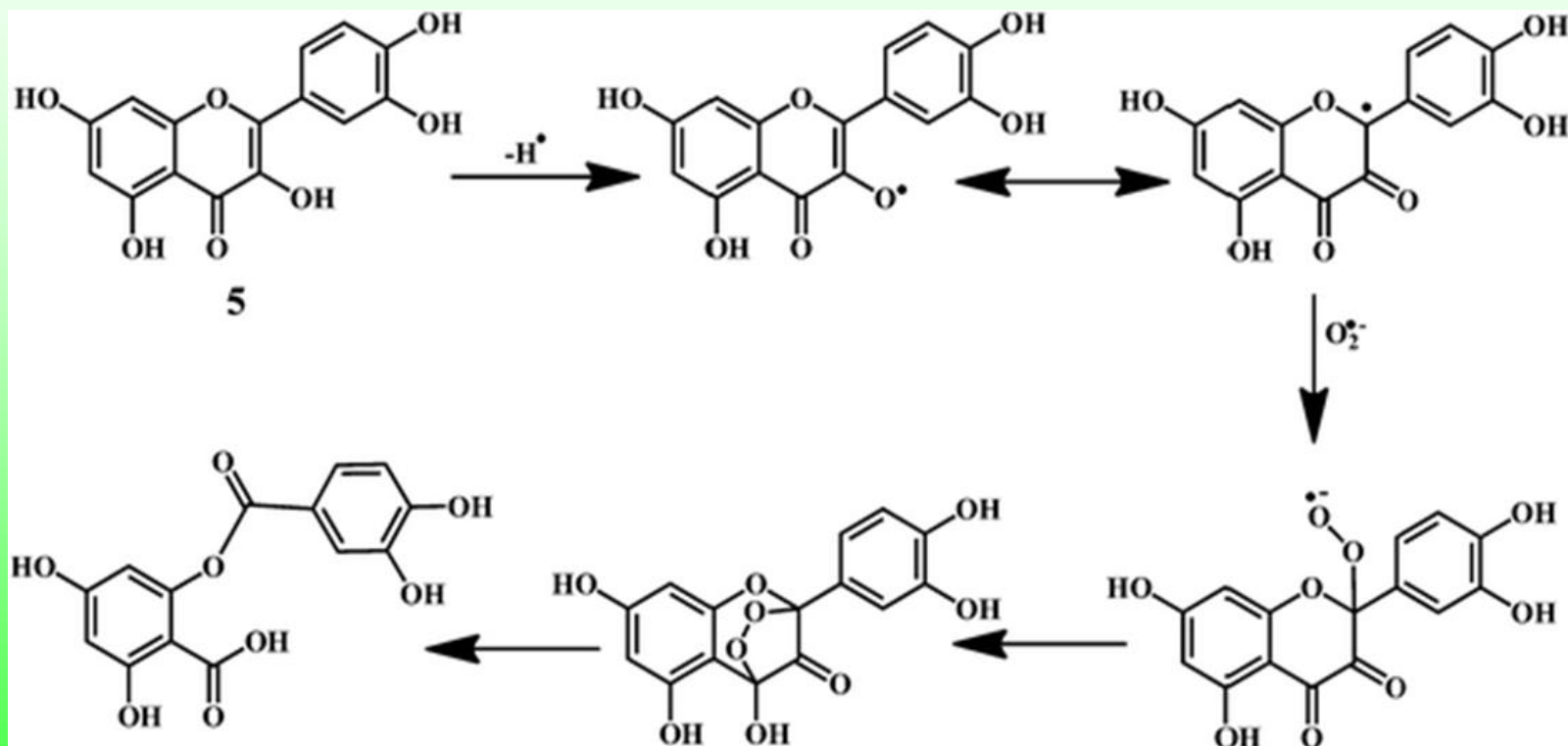

galangin

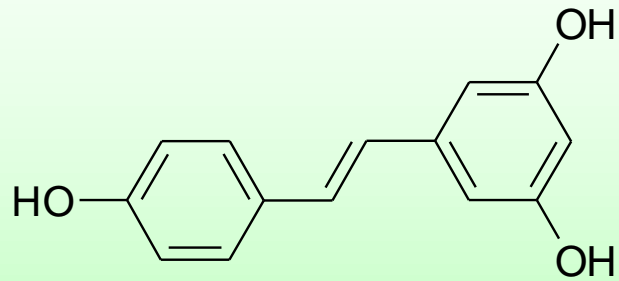
Mechanismus antioxidačního působení flavonoidů

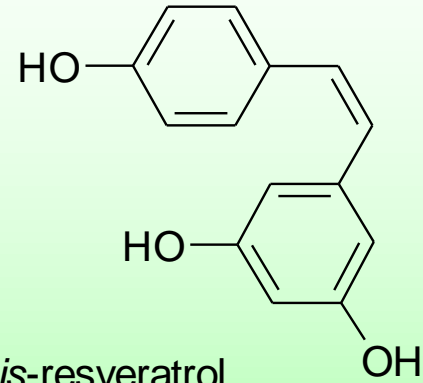
Mechanismus antioxidačního působení flavonoidů

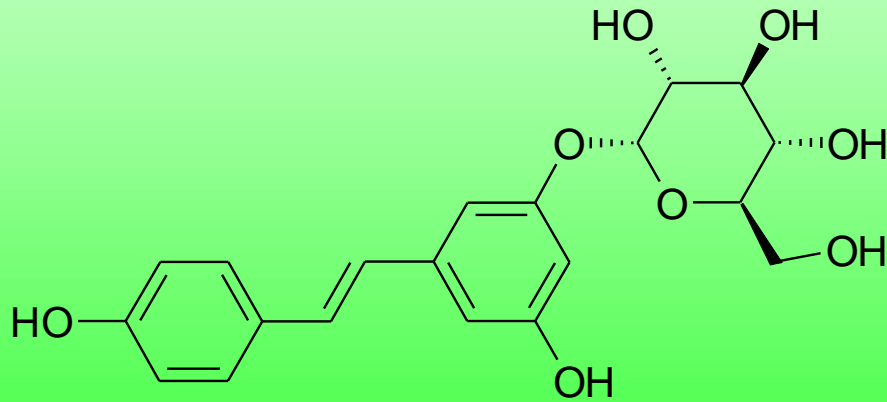
Stilbeny

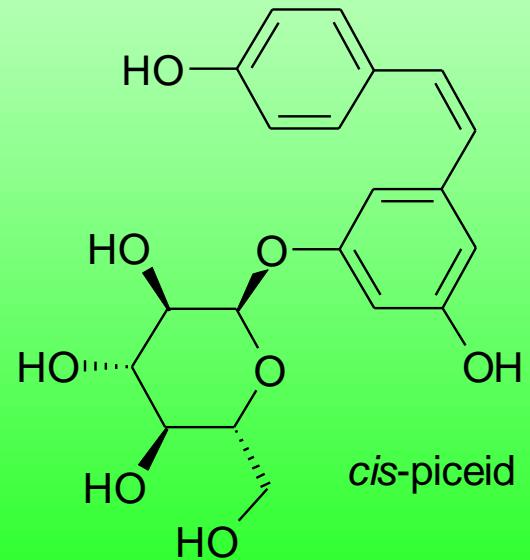
trans-resveratrol

cis-resveratrol

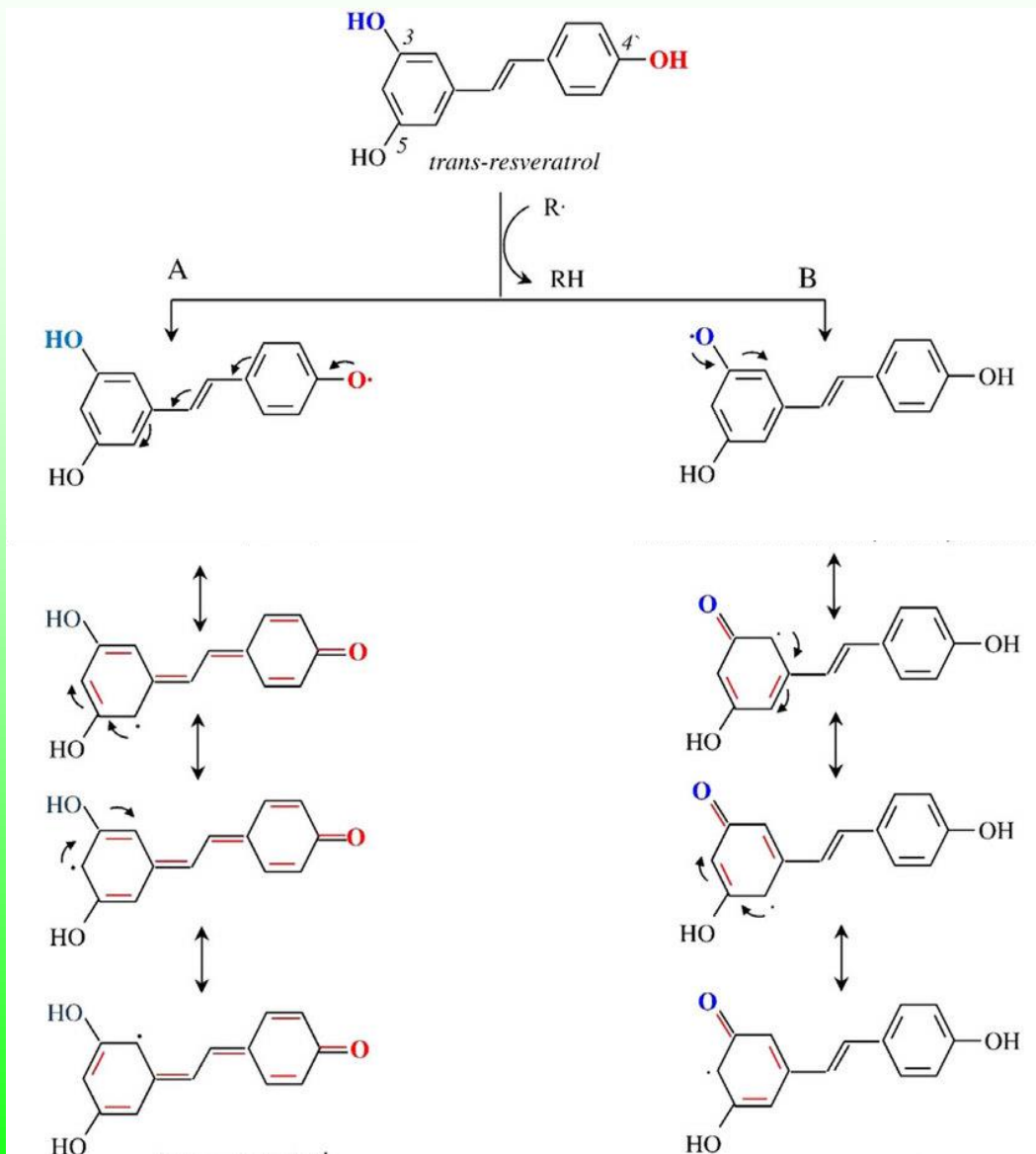

trans-piceid

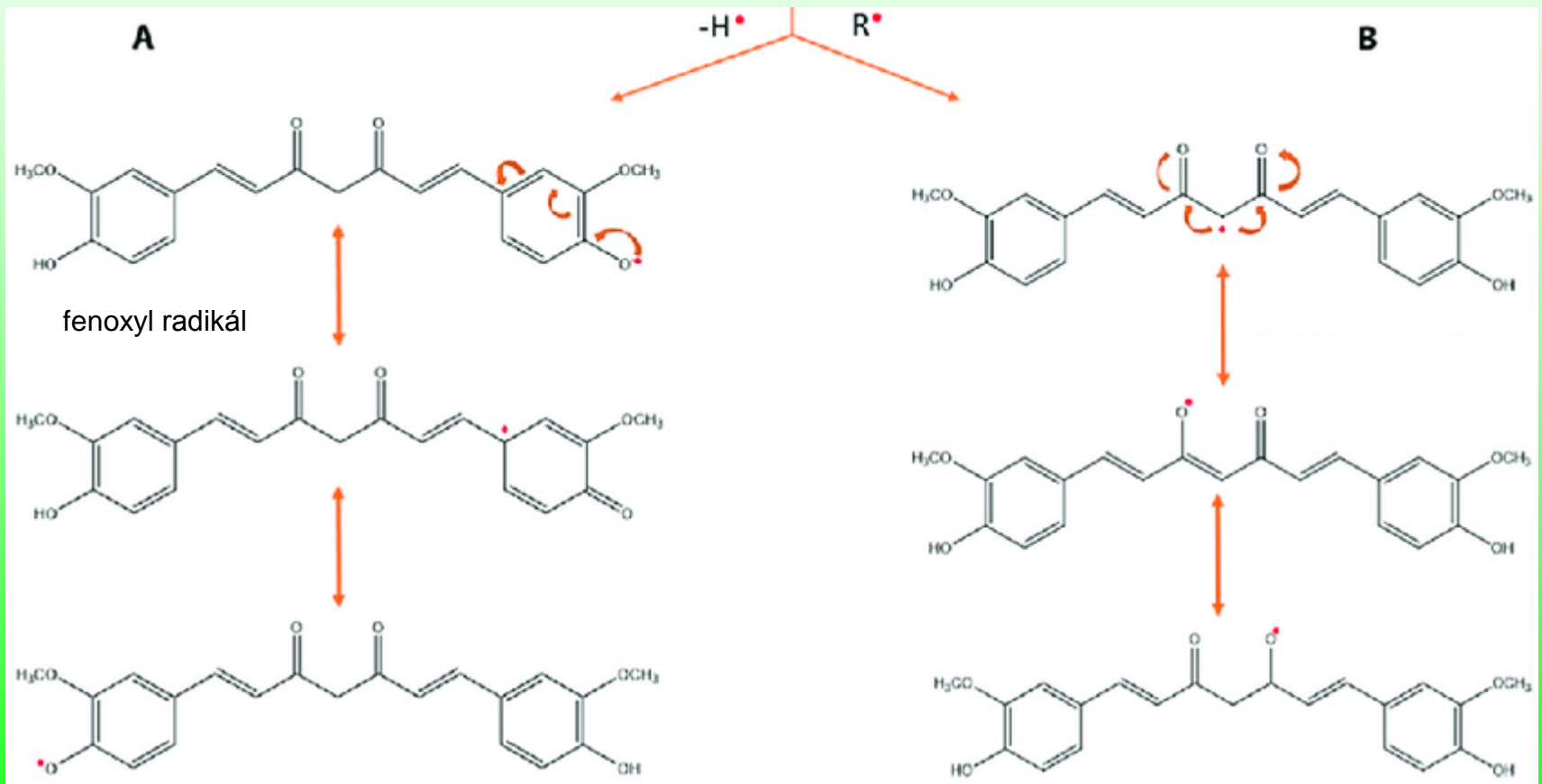
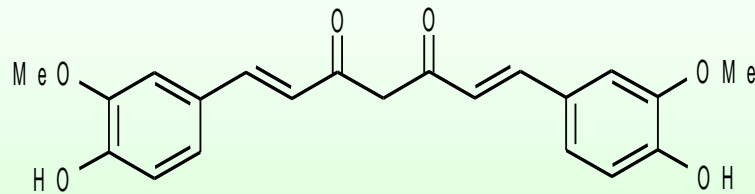
cis-piceid

Mechanismus antioxidačního působení resveratrolu

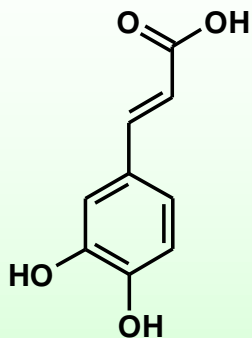

Kurkumin

Diferuloylmethan izolovaný z kořene *Curcuma longa* L. (Zingiberaceae)

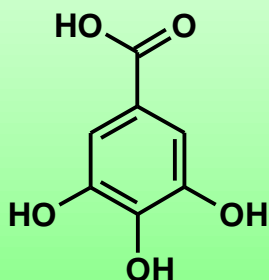

Aromatické kyseliny

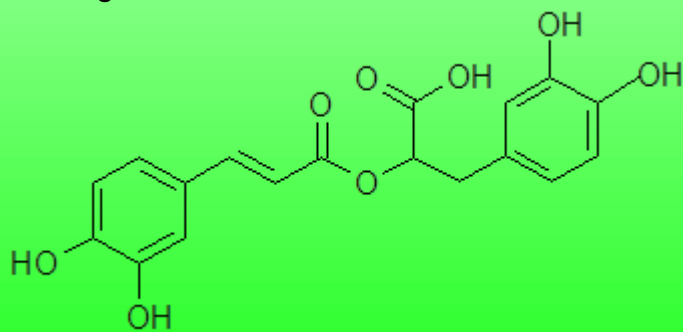
kyselina kávová

Kaffeylestery cukrů a mnoha dalších hydroxysloučenin

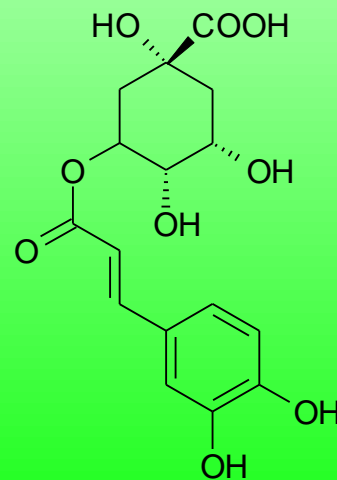

kyselina gallová

Galloylestery cukrů a hydroxysloučenin

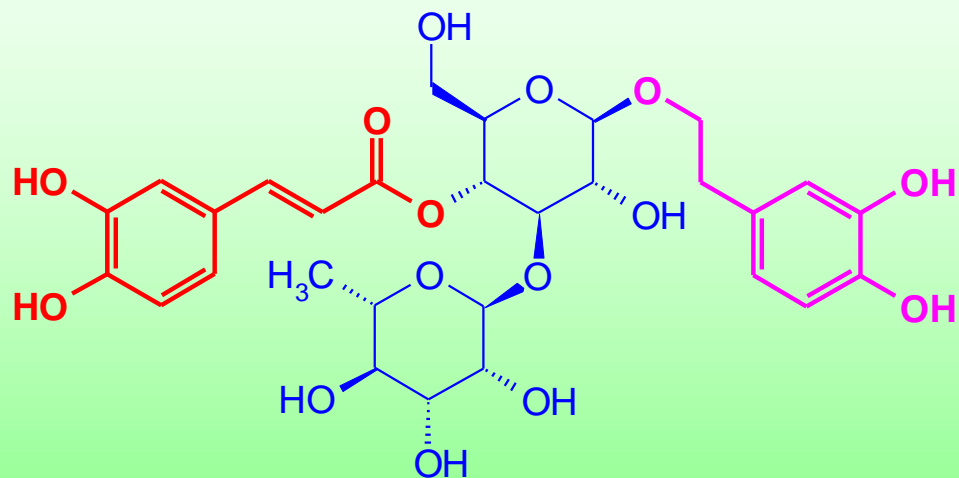

kyselina rozmarýnová

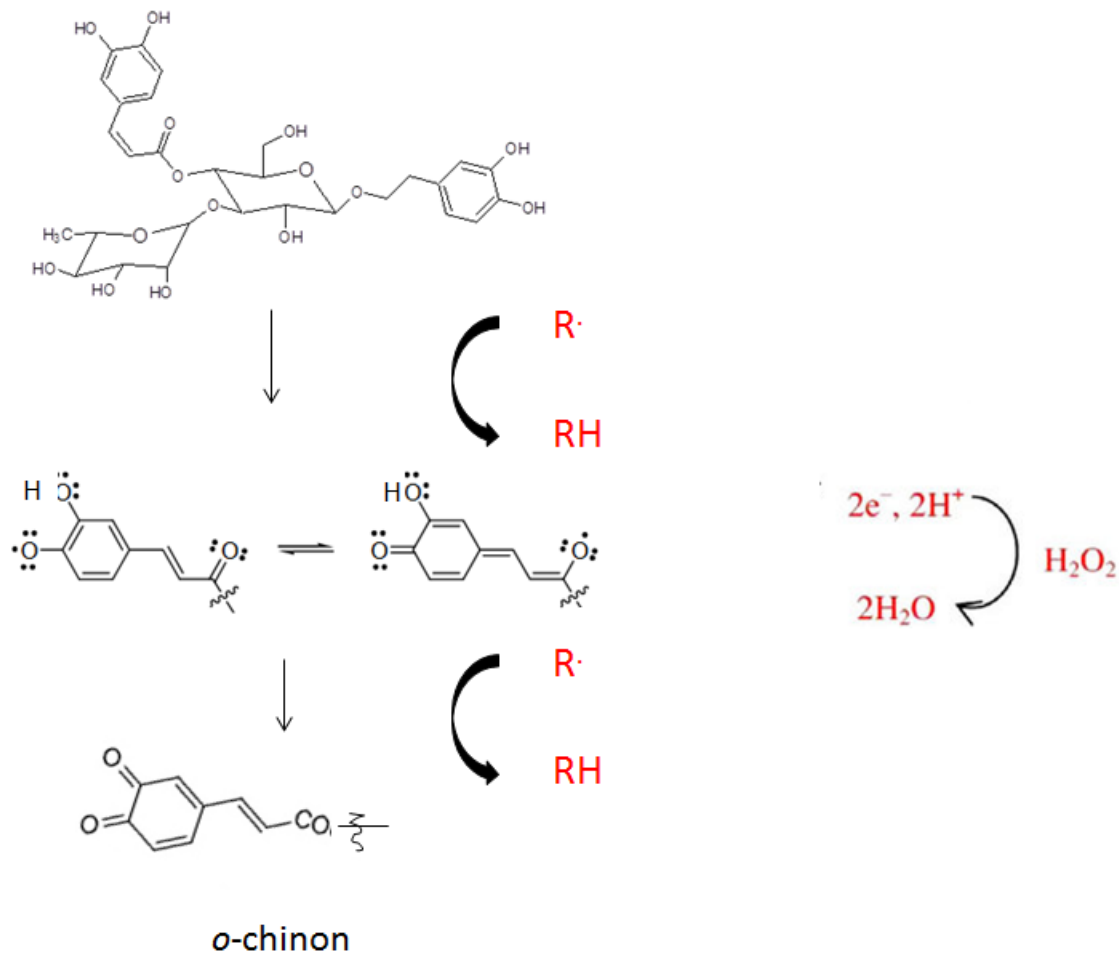
kyselina chlorogenová

Fenylethanoidní fenylpropanoidy

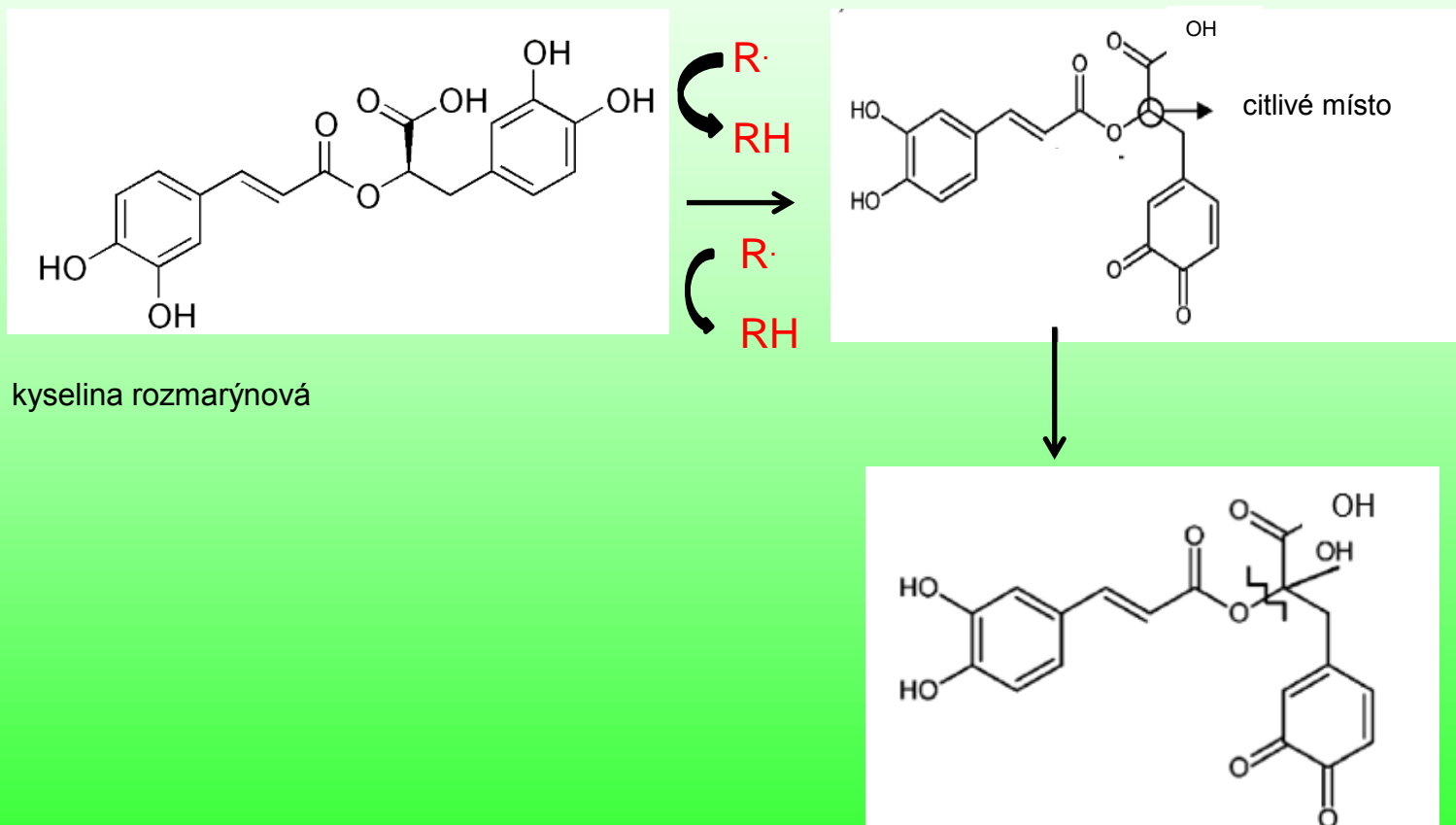

akteosid

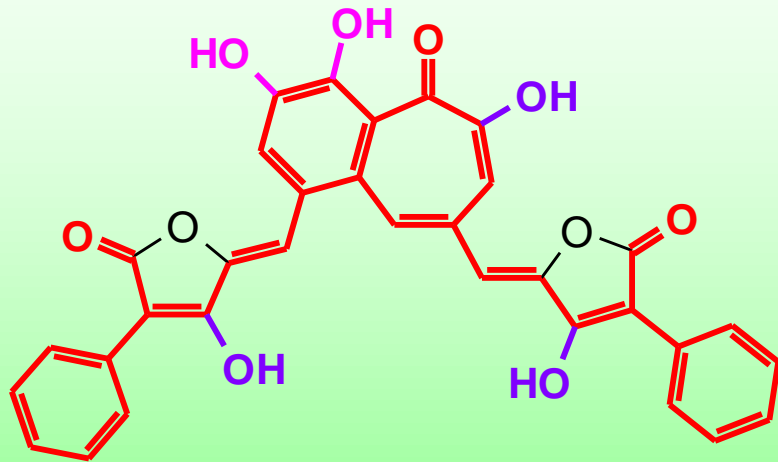
Mechanismus antioxidačního působení kyseliny kávové a jejích derivátů

Mechanismus antioxidačního působení kyseliny rozmarýnové

Antioxidanty z hub

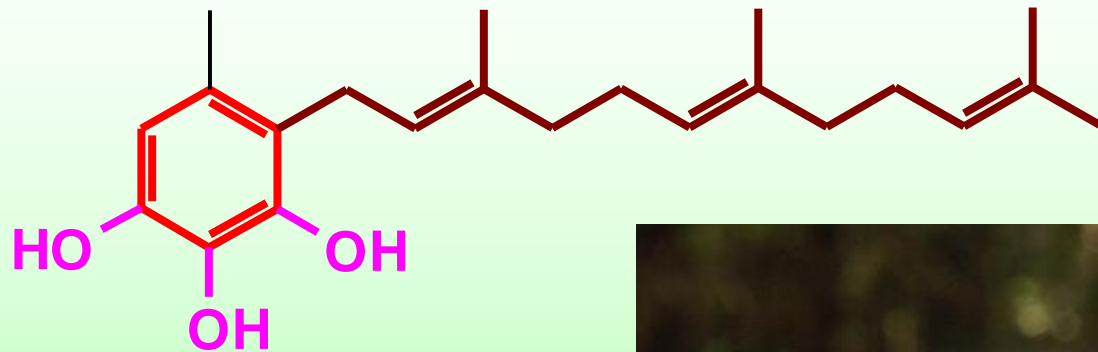

auranticholon

Tricholoma aurantium –
čirůvka oranžová

Antioxidanty z hub

3-hydroxyneogrifolin

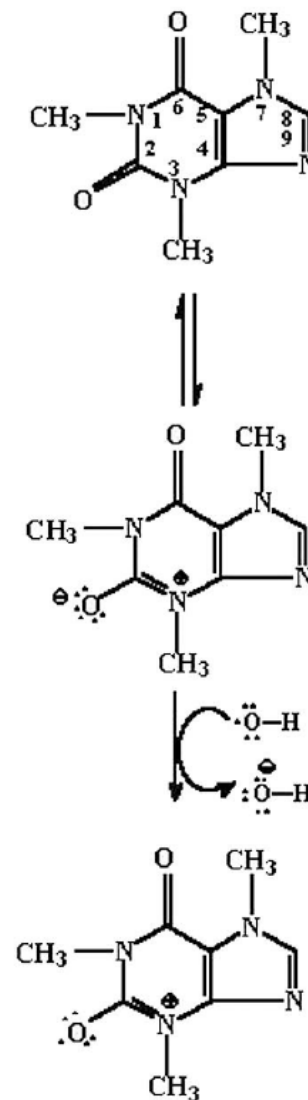

krásnopórka mlynárika

Albatrellus ovinus

Dusíkaté látky jako antioxidanty

- kofein

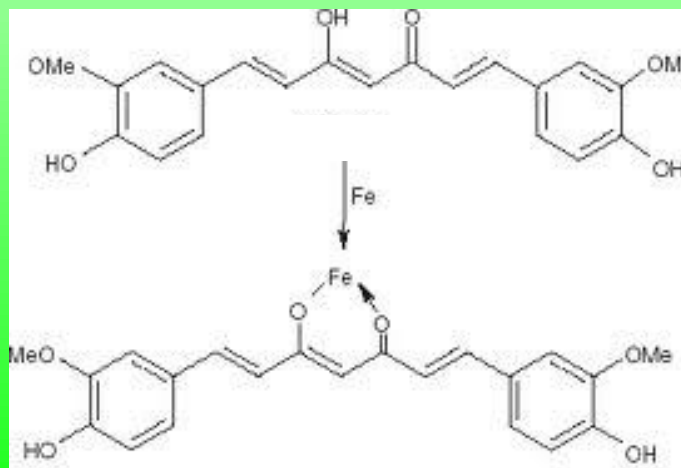
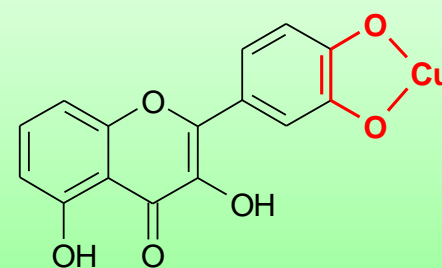
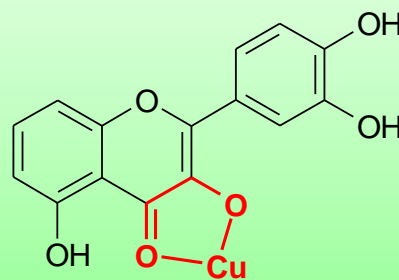
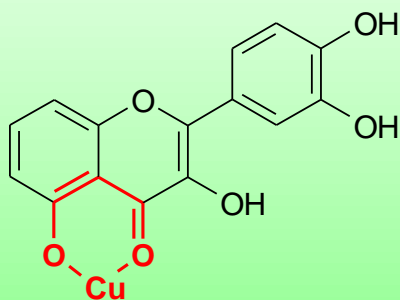
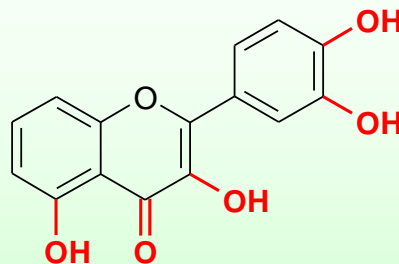
Devasagayam T.P.A. et al.:Caffeine as an antioxidant: inhibition of lipid peroxidation induced by reactive oxygen species. *Biochim. Biophysic. Acta* 1282, 1996, 63-70

Mechanismus antioxidačního působení chelatačních činidel

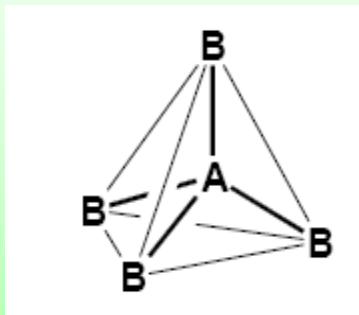
Tvorba komplexů s ionty kovů

- Zabránění změny oxidačního stupně kovu
- Tvorba nerozpustných komplexů
- Sterická zábrana interakce mezi kovem a lipidovým radikálem

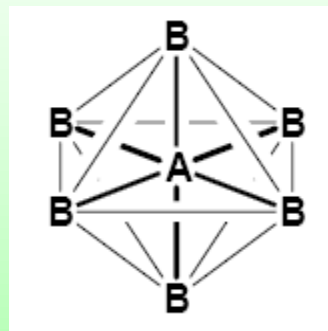
Koordinační schopnosti flavonoidů a kurkuminu

Změna tvaru koordinačního polyedru a stabilizace oxidačního stupně kovu

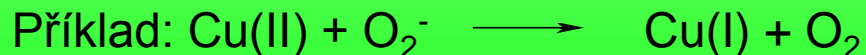
Cu(I)
Fe(III)

Cu(II)
Fe(II)

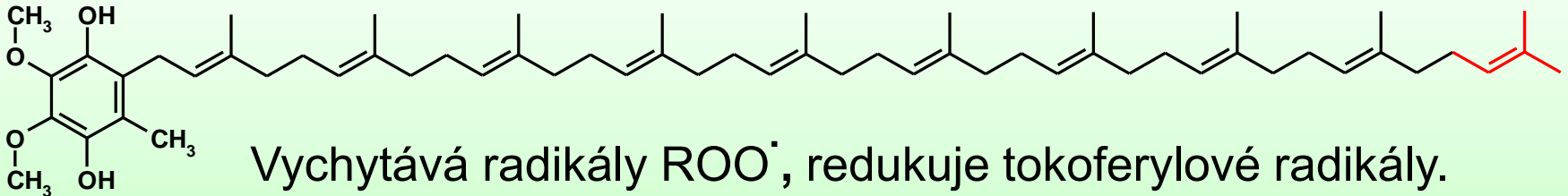
Pokud ligand (flavonoid) vynucuje určité geometrické uspořádání okolo centrálního iontu, stabilizuje tím u něj i určitý oxidační stupeň.

Vznik nebo odstranění RONS jsou často vázány na změnu oxidačního stupně kovu a pokud jej stabilizujeme, můžeme reakci výrazně ovlivnit.

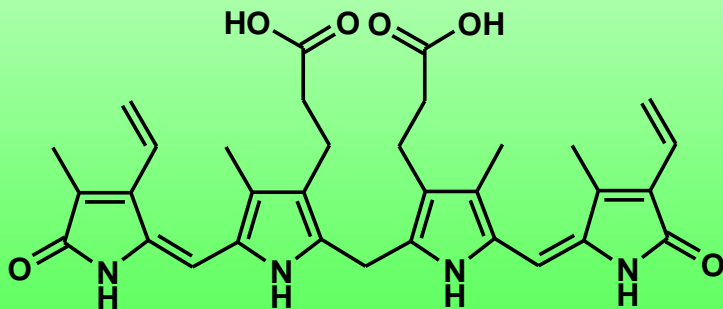

Antioxidanty tělu vlastní

- Ubichinol (koenzym Q10)

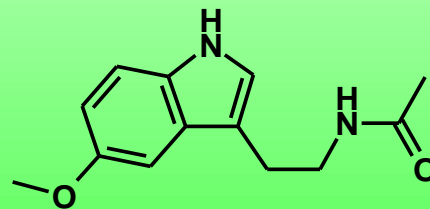

- Bilirubin

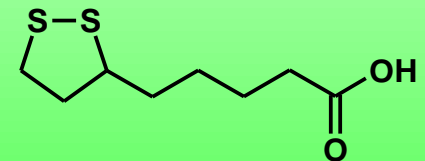
Vychytává radikály ROO^\cdot ,
odstraňuje singletový kyslík.

- Melatonin

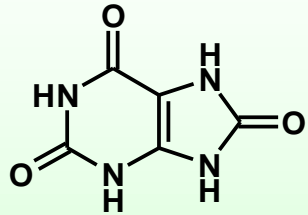
Pravděpodobně indukuje
syntézu AO enzymů, např.
glutathionperoxidázy.

- Kyselina lipoová

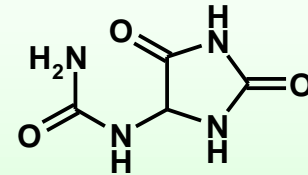

Redukuje silné
oxidanty.

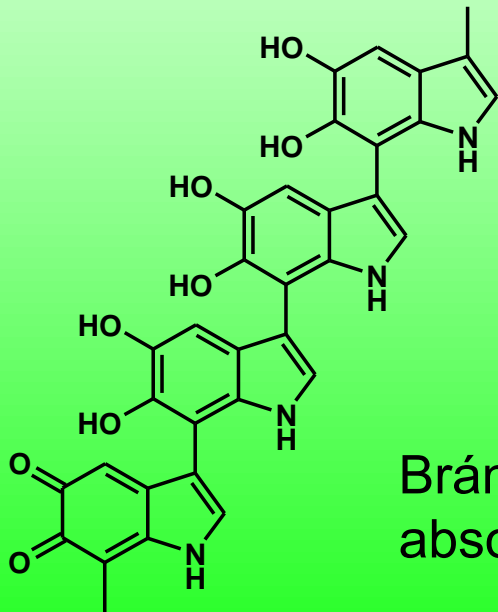
- Kyselina močová

Oxidací ROS poskytuje allantoin

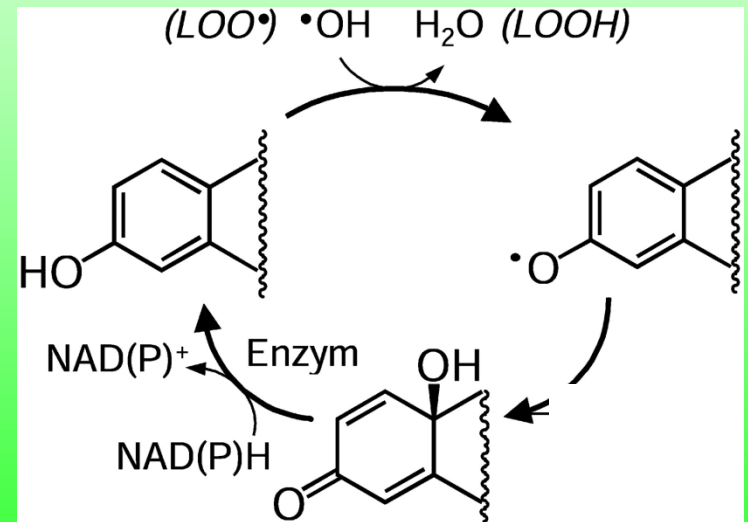

- Melanin

Brání vzniku ROS
absorpcí UV-záření.

- Steroidní hormony

Zejména estradiol –
formování fenoxy radikálů